

Hoe gedraag ik me op het internet?

In het eerste deel van deze les proberen we (cyber)pesten bespreekbaar te maken in klas. Het is niet de bedoeling kinderen op ideeën te brengen. We zetten de leerlingen aan om zelf steeds positief te zijn op het internet en geven een aantal tips voor als ze zelf met (cyber)pesterijen worden geconfronteerd. In het tweede deel krijgen de leerlingen een aantal tips om hun computergedrag veiliger te maken. Aan de hand van een aantal stellingen wisselen de kinderen onderling tips uit.

Doelen

- De leerlingen begrijpen dat wat ze op het internet zetten heel snel verspreid kan worden.
- De leerlingen kunnen een aantal verschillen tussen pesten en online pesten opsommen.
- De leerlingen kunnen een aantal tips geven van wat ze kunnen doen als iemand anders of zichzelf geconfronteerd worden met cyberpesten.
- De leerlingen kunnen een aantal gevaren van communiceren via de computer opsommen.
- De leerlingen weten dat de eerste aanpak van een onaangename ervaring via het internet of gsm het bespreken ervan met een volwassene is.

Referenties

GO MEDIA en WO	OVSG ICT	VVKBaO MEDIA	ET ICT
MEDIA: 7.1.1, 7.2.5, 7.2.9, 7.3.2, 7.3.7, 7.3.8, 7.4.4, 7.4.5, 7.5.1, 7.5.2, 7.5.3, 7.5.4, 7.5.5, 7.5.8, 7.5.9 WO: 3.1.5.3, 3.1.5.6, 3.3.5.1	LOD-ICT-05.01, LOD-ICT-05.04, LOD-ICT-05.07, LOD-ICT-05.09, LOD-ICT-05.10, LOD-ICT-05.11, LOD-ICT-05.12, LOD-ICT-05.13, LOD-ICT-05.14, LOD-ICT-05.15, LOD-ICT-05.16, LOD-ICT-05.17, LOD-ICT-05.18, LOD-ICT-05.19, LOD-ICT-05.21, LOD-ICT-08.01, LOD-ICT-08.04, LOD-ICT-08.05, LOD-ICT-08.06, LOD-ICT-08.07, LOD-ICT-08.08, LOD-ICT-08.09, LOD-ICT-08.10, LOD-ICT-08.11	ME1.1, ME1.3, ME1.4, ME1.8, ME1.13, ME2.7, ME2.8, ME2.9, ME2.10, ME2.12, ME3.1, ME3.4	ICT 1, ICT 2, ICT 6, ICT 8

Timing

50 minuten

Materiaal

- een kopie van de leerwerkbladen voor elke leerling
- een kladblad voor elke leerling
- een computer met beamer of digitaal bord met internetaansluiting om de reportage van Karrewiet Plus te bekijken (<http://www.ketnet.be/karrewietplus/online-pesten/reportage>)

Instap

Mobiliseer bij de leerlingen de voorkennis i.v.m. Karrewiet en Karrewiet Plus.

- *Wat is Karrewiet?* (een dagelijks jeugdjournaal op Ketnet)
- *Wat is het verschil tussen Karrewiet en Karrewiet Plus?* (Karrewiet Plus is een reportage over één specifiek onderwerp, bv. hoogbegaafdheid, veilig online, eetstoornissen ...)

Leskern

Stap 1: Een reportage op Ketnet

Laat je leerlingen de reportage van Karrewiet Plus over online pesten opzoeken op het internet. Laat verschillende zoekstrategieën aan bod komen: meer dan één zoekterm gebruiken, zo precies mogelijk omschrijven, zoeken via Google, 8-12.info, JouwZoekmachine of meteen op de Ketnet-site ... Indien je over een beamer of digitaal schoolbord beschikt, kun je twee leerlingen de opdracht geven de filmpjes op te zoeken.

- *Welke zoekmachine kun je gebruiken om de reportage terug te vinden?* (Google, 8-12.info)
- *Hoe zou je de reportage ook zonder Google kunnen terugvinden?* (surfen naar www.ketnet.be of www.karrewiet.be en de zoekfunctie op de website gebruiken)
- *Welke zoektermen tik je in om de reportage over online pesten terug te vinden?* (Karrewiet Plus online pesten)

Overloop voor het bekijken van de reportage de vragen op het leerwerkblad. Laat de leerlingen alvast de gebruikte zoektermen invullen. Bekijk samen met de leerlingen de reportage. Laat de leerlingen tijdens het bekijken een aantal sleutelwoorden of antwoorden op vragen noteren op een kladblad.

Peil na het bekijken van de reportage naar de reacties uit je klas.

- *Wat valt je op na het bekijken van deze reportage?*
- *Heb je herkenbare dingen gehoord of gezien?*
- *Wat heb je geleerd i.v.m. cyberpesten?*

Vul samen de antwoorden op de vragen op het leerwerkblad in.

- *Welke verschillen zijn er tussen pesten en online pesten?* (online pesten kan anoniem; online pesten stopt niet als de school uit is; via het internet verspreidt alles zich veel sneller)
- *Welke positieve boodschap over je eigen gedrag op internet krijg je tijdens de reportage?* (Wees zelf steeds positief op het internet.)
- *Wat kun je doen als je online gepest wordt?* (zoek steun en praat erover met een volwassene; maak een screenshot en print die uit als bewijs)

TIP: Wijs de leerlingen op de knop 'Print screen' (PrtScr) op een toetsenbord en laat hen die een aantal keer gebruiken. Vaak is dit de meest handige manier voor kinderen om een schermafdruck te maken van zaken waarmee ze worden geconfronteerd op het internet.

Stap 2: Veilig op het internet

Laat de leerlingen een aantal uitspraken over hun eigen gedrag op het internet beoordelen. Pols daarbij naar het werkelijke gedrag, niet naar het gewenste gedrag.

Straks lees je een aantal uitspraken. Kruis telkens de uitspraak aan die voor jou van toepassing is. Er zijn geen juiste of foute antwoorden, enkel eerlijke antwoorden. Antwoord dus steeds eerlijk.

Verdeel de klas in twee even grote groepen. Laat groep 1 een cirkel maken met het gezicht naar buiten (buitenkring). Groep 2 gaat errond staan, met het gezicht naar binnen (binnenkring). Als je met een oneven aantal leerlingen werkt, kun je een rustpunt inzetten of zelf deelnemen. Laat de buitenkring na elke uitspraak in wijzerzin draaien. De binnenkring draait in tegenwijzerzin. Laat elke 30 tot 60 seconden een nieuwe uitspraak aan bod komen.

Vergelijk telkens de uitspraak die jij aangeduid hebt met die van een klasgenoot. Vertel aan elkaar hoe je bij het antwoord komt.

Bespreek met de leerlingen het meest mediawijze gedrag. De nadruk ligt op het verstandig en verantwoord omgaan met het internet. Het is niet de bedoeling om situaties waar het mogelijk fout kan lopen, te vermijden. Bij niet alle uitspraken is een juiste houding eenduidig: bv. het verwerken van de eigen naam in een nickname tijdens het chatten kan er voor zorgen dat je betrouwbaarder overkomt bij anderen, maar het kan er ook voor zorgen dat iemand met minder goede bedoelingen meer over je te weten kan komen dan je wel wil.

Onderstreep of markeer de uitspraken die onprettige situaties helpen voorkomen met groen.

Posten van foto's van zichzelf:

Profiel foto's kunnen door anderen voor allerlei doelen gebruikt worden. Een foto waar een kind gek op staat, kan in een peetsituatie al gauw anders gebruikt worden.

Webcamgebruik:

Voor kinderen lijkt het alsof webcambeelden vluchtig zijn. Deze beelden kunnen echter bewaard worden. Indien kinderen een webcam gebruiken in communicatie met een vreemde, weten ze niet wie de beelden bekijkt.

- *Hoe kun je onprettige situaties bij het gebruik van een webcam voorkomen? (Als ik een webcam gebruik, weet ik wie er aan de andere kan zit.)*

Volwassene in de buurt:

Niet alles op het internet is voor kinderen bestemd. Met een volwassene in de buurt is het gemakkelijker om een volwassene aan te spreken indien er iets gebeurt wat niet past.

- *Hoe zorg je ervoor dat je geholpen kan worden als er zich iets onaangenaams of onverwachts voordoet als je de computer of tablet gebruikt? (Als ik een computer of tablet gebruik, is er meestal een volwassene in de buurt.)*

Wachtwoorden:

Wie vandaag beste vriend is, is dat morgen misschien niet meer. Als je je wachtwoord deelt met een vriend, kan het ook fout lopen.

- *Met wie deel je je wachtwoord het best? (Ikzelf en mijn ouders kennen mijn wachtwoord.)*

Nickname:

Dit is een tweesnijdend zwaard: anoniem gaan kinderen verder dan als hun identiteit bekend is. Anderzijds is het ook veiliger dat kinderen hun identiteit niet helemaal vreemd geven als ze bijvoorbeeld op een forum info opvragen of een vraag stellen.

Doelgericht werken en tijdsbeperking:

Kinderen die zomaar wat op een computer of tablet werken, zonder begeleiding of tijdsbeperking, kunnen uit verleiding of verveling ook zaken doen die niet horen.

- *Wat is een goede afspraak bij het gebruik van het internet? (Ik spreek thuis altijd af wat ik op de computer of tablet ga doen en hoe lang het mag duren.)*

Vreemde berichten:

Het lijkt evident dat deze berichten niet geopend worden, maar soms zien ze er zo verleidelijk uit, of zijn ze specifiek naar kinderen gericht ...

- *Wat doe je als je een e-mail, sms of ander internetbericht ontvangt van iemand die je niet kent? (Als ik een e-mail, sms of ander internetbericht ontvang van iemand die ik niet ken, dan open ik die nooit.)*

Rechtstreeks vertellen:

Dit verwijst naar een basistip: wees zelf positief op internet.

- *Hoe gedraag je je het best als je e-mailt, chat, of iets een internetpagina post? (Wat ik niet echt durf vertellen aan iemand, vertel ik ook niet via het internet of gsm.)*

Inloggen:

Het is belangrijk dat kinderen steeds uitloggen, zeker op een openbare computer. Zo vermijden ze dat de volgende gebruiker het opgeslagen profiel kan openen en kan inloggen onder een andere identiteit.

- *Hoe zorg je ervoor dat iemand anders niet met jouw gegevens kan aanmelden op een website zoals bingel, Ketnet of je webmail? (Ik laat mijn wachtwoord niet door de computer onthouden en moet elke keer opnieuw mijn wachtwoord ingeven als ik moet aanmelden.)*

Foto's of filmpjes online:

Het uploaden van beelden is heel eenvoudig. Diezelfde beelden verspreiden zich heel erg snel. Ze ooit terug van het internet halen, is zo goed als onmogelijk.

- *Hoe ga je om met de privacy van andere mensen op het internet?* (Ik let erop dat ik niet zonder vragen foto's of filmpjes van vrienden online zet.)

Laat de leerlingen ten slotte hun top 3 van tips opschrijven.

Slot

Wijs de leerlingen op het doelenkader bovenaan de les. Dit kader vertaalt kennis, vaardigheden, inzichten en attitudes op leerlingenmaat.

Je kunt nagaan of de leerlingen de essentie van de les vatten door een aantal vragen te stellen over een gebeurtenis uit het leven van Bryan, een leerling uit het vierde leerjaar.

Yoooo, ik ben Bryan! Op mijn school krijgen leerlingen vanaf het vierde leerjaar een e-mailadres van de school. Met dat e-mailadres kunnen we ook chatten met kinderen uit onze school. Laatst begon een leerling van het zesde leerjaar met mij te chatten. Hij vertelde dingen die ik echt niet leuk vond. Ik klikte het scherm dicht en hoopte dat het vanzelf zou over gaan. De volgende dag bekeken enkele kinderen uit zijn klas me spottend aan. Ze hadden intussen het gesprekje kunnen nalezen. Als ik me die avond aanmeldde, begonnen nog meer kinderen met me te lachen. Ik durfde niet meer op het internet. Die avond huilde ik zachtjes in bed. Hoe moet het nu verder?

- *Welke tips kun je Bryan geven?* (praat erover met een volwassene (ouders, juf of meester ...), maak een schermafdruck (met de knop 'Print screen') van wat de pesters schrijven)
- *Wat heb je verder nog geleerd in verband met veilig en respectvol gedrag op het internet?*
- *Wat zou je doen bij een onaangename internetervaring?*

Achtergrondinformatie en tips

- www.clicksafe.be: website van Child Focus waarop je alle informatie vindt over veilig en verantwoord internetgebruik bij kinderen en jongeren
- www.childfocus.be/nl/veiligwachtwoord: kindercampagne van Child Focus en CERT.be (federal cyber emergency team) met gratis klasmateriaal om kinderen tussen 8 en 11 jaar veilige wachtwoorden en wachtzinnen te leren maken
- http://childfocus.be/nl/media-center/field_media_type/dossiers-pedagogiques-94: het lespakket 'Stop Cyberpesten' is bestemd voor de 1e en 2e graad van het secundair onderwijs. Het kan scholen helpen nadenken over een cyberpestbeleid, en bevat een aantal methodieken voor leerkrachten. Dit lespakket wil de groepsdruk die kinderen soms motiveert om te zwijgen, omkeren en motiverend werken om anderen te helpen.
- <http://www.ketnet.be/vet-op-het-net>: website met tips en filmpjes om kinderen bewust te leren omgaan met het internet
- <http://www.ketnet.be/karrewietplus/veilig-internet/reportage-ok>: filmpje over veilig internetgebruik: De 13-jarige Yana surft graag op het internet. Af en toe chat ze met mensen die ze niet echt kent. Of dat goed afloopt, zie je in deze Karrewiet Plus.

Deze les maakt deel uit van de lessenreeks **'Veilig op het internet'**.

Auteurs: Jordan Biskup, Ann Jacobs
Tekeningen: Roy Korpel
Lay-out en zetwerk: D'hondt-Ravijts

Met dank aan Katrijn Van den Abeele en Nel Broothaerts van Child Focus voor het verstrekken van achtergrondinformatie bij het tot stand komen van deze lessenreeks.

Voor meer informatie over vorming voor leerkrachten, infosessies voor ouders, achtergrondinformatie of bijkomende didactische materialen i.v.m. veilig internetten: www.clicksafe.be